مدیریت دانش و کتابخانه تخصصی

نکته: مقالات علمی – پژوهشی در مجله کتابدار ۲.۰ داوری نمی شود و با مسئولیت مترجم منتشر می گردد.
اگر از این ترجمه برای مقالات، پایان نامه‌ها و دیگر مطالب منتشر شده توسط شما، استفاده می‌شود لطفا نام مترجم را در رفرنس خود ذکر کنید و به رفرنس اصلی(لاتین) ارجاع مستقیم ندهید. (این کار از نظر اخلاق علمی صحیح نیست.)

چکیده

کتابخانه‌ها نقش مهمی در توسعه و اصلاح دانشی که روز به روز در حال گسترش است، ایفا می‌کنند. تمایلات روبه رشد نسبت به مدیریت دانش تمامی ابعاد و اهداف یک کتابخانه را دربر می‌گیرد.

مدیریت دانش نیازمند روش‌های مکمل به‌خوبی سازمان‌دهی شده‌ای در خصوص نحوه اداره کردن، انتقال سریع اطلاعات به پرسنل و رفتار آنان، است این امر نیازمند رشد متمرکز سیستم‌ها و سرویس‌های اطلاعاتی منحصر به کاربران کتابخانه در سطح فردی است. چرا که یک فرد کاردان در کتابخانه، ایده‌ی جمع‌آوری و سیستماتیک کردن اطلاعات در دسترس را در نظر دارد. به دلیل توسعه فناوری اطلاعات و کاربرد آن در حیطه علم اطلاعات و دانش شناسی، درک فعلی از مدیریت اسناد به مدیریت اطلاعات تغییر یافته است و هنوز دوباره تغییرات به سمت مدیریت دانش است. این مقاله در خصوص مفهوم دانش، مدیریت دانش، اهداف و نیازها و نقش کتابخانه و تخصص‌های اطلاعاتی در سازمان‌دهی دانش و اطلاعات در فضای دیجیتالی و کتابخانه تخصصی است.

کلمات کلیدی: مدیریت دانش، مدیریت اطلاعات، فناوری اطلاعات، تخصص‌های اطلاعاتی و کتابخانه‌ای، کتابخانه تخصصی

1. مقدمه

در این فضای دیجیتالی فعلی، دانش به عنوان یک منبع کلیدی تبدیل شده است. سازمان‌ها درحالی‌که با رقابت و فضای دینامیک رو به رشد مواجه هستند در می‌یابند که دارایی بهره‌برداری نشده و وسیعی از منابع دانش در سازمان‌ها پراکنده شده است[1] (۷). به‌منظور تأمین سرویس‌های کارآمد برای کاربران، کاربردهای متداول کتابخانه‌های تخصصی، شامل گردآوری، ذخیره، پردازش، انتشار و بهره‌برداری از اطلاعات است. لازم است، این کتابخانه‌ها، خدمات و کارکردهایشان را ارتقا دهند و به مؤسسات یادگیری به منظور رویارویی مؤثر با نیازهای کاربران تبدیل شوند. تغییر نقش کتابخانه‌ها به عنوان مدیران دانش، بر نیاز کسب مهارت‌های جدید و دانش، تأکید دارد. در عصر فعلی فناوری اطلاعات، اطلاعات و دانش به بخش مهمی از جامعه تبدیل شده‌اند. مدیریت دانش، یک زمینه در حال ظهور و فرایند پیچیده است که با خلق کردن، کسب کردن، دسته‌بندی و عملکردهای دانش سروکار دارد.

2. دانش

بر اساس، دیکشنری انگلیسی کالین در سال ۲۰۰۴، دانش به این شکل تعریف‌شده است: حقایق، دریافته ها یا تجربه یک فرد، یا گروهی از افراد است (۱۰). دانش، ابداع تجربه یک فرد است و با عنوان مدیریت ایجاد، پشتیبانی و به‌کارگیری و مدرنیته کردن منابع دانش یک سازمان تعریف می‌شود و همچنین به رابطه کاربر و فراهم‌کننده نیز اشاره می‌کند. این مطلب به‌طور گسترده به دو دسته تقسیم می‌گردد:

- دانش صریح (مستند)
- دانش ضمنی (ذهنی)

3. تعاریف مدیریت دانش

مدیریت دانش فرایند ثبت کردن، توسعه، به اشتراک‌گذاری و استفاده کارآمد از دانش سازمانی است. این مسئله به رویکرد چند رشته‌ای برای دست‌یابی به اهداف سازمانی با استفاده بهینه از دانش، اشاره می‌کند.

تمامی حقوق برای مجله کتابدار 2.0 محفوظ است. نقل مطالب مجله تنها با ذکر منبع و نام نویسنده مجاز است.

بر اساس تعریف گری[۲] در سال ۱۹۹۶، مدیریت دانش یک رویکردمشارکتی و منسجم برای ایجاد، ثبت، سازمان‌دهی، دسترسی و استفاده از مالکیت فکری بنگاه‌های اقتصادی[۳]است (۶).

یک سیستم مدیریت دانش یک مخزن مجازی[۴] برای اطلاعات مرتبط است که برای کارهای روزانه انجام‌شده توسط کارکنان دانش سازمانی، ضروری و مهم است (۱۱).

مدیریت دانش، یک فرایند است که با ایجاد، فراهم آوری، بسته‌بندی و کاربرد یا بازیافت دانش سروکار دارد و شامل مراحل زیر است:

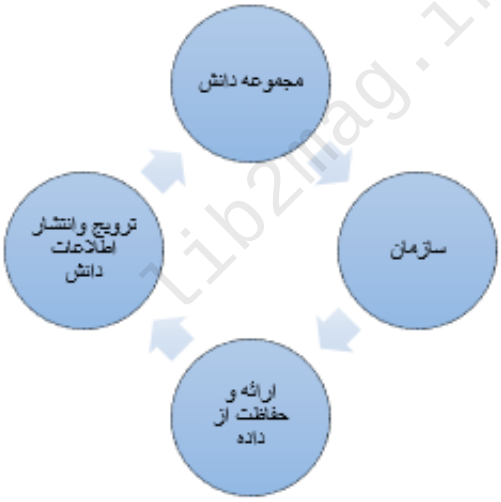

دایره مدیریت دانش

- مجموعه دانش
- سازمان
- ارائه و حفاظت از داده
- ترویج و انتشار اطلاعات دانش (۱۰)

4. اجزای مدیریت دانش

محیط مدیریت دانش بر ۳ محور متمرکز است:

1. افراد: کارشناسان فناوری، متخصصین دانش، مدیران دانش

2. فرایند: ایجاد، ثبت، ذخیره‌سازی، به اشتراک‌گذاری، کاربرد، و
3. فناوری: سخت‌افزار و بسته‌های نرم‌افزاری[۵] (۱)

۵. اصول مدیریت دانش

بر اساس نظر توماس اچ داونپورت[۶]مدیریت دانش به شرح زیر است:

- توسعه معنایی فرایند دانش،
- دسترسی آغازین و بی‌پایان با وجود هزینه‌های گزاف،
- شدیداً سیاسی است و نیازمند قراردادهای دانش و مدیران دانش است و
- نیازمند راه‌حل هیبریدی[۷](ترکیبی) مربوط به افراد و فناوری است

تمامی حقوق برای مجله کتابدار 2.0 محفوظ است. نقل مطالب مجله تنها با ذکر منبع و نام نویسنده مجاز است.

- سودمندی آن بیشتر حاصل از نگاشت است تا مدل همچنین حاصل از بازار است تا سلسله مراتب
- به اشتراک‌گذاری و استفاده از دانش اغلب عملی غیرطبیعی است.

6. اهداف مدیریت دانش در کتابخانه‌ها

به‌منظور اتخاذ تصمیم‌های مناسب، باید ارسال اطلاعات دقیق به افراد موردنظر و به‌سرعت و در کوتاه‌ترین زمان ممکن انجام شود.

اهداف کلی به شرح زیر است:

- تشویق به تفسیر، ذخیره‌سازی، پردازش و ترویج و انتشار دانش و تحقیقات علمی
- وابستگی مرتبط بین کتابخانه و کاربران
- حقوق مالکیت فکری در عصر فناوری اطلاعات باید به شکلی مناسب و کامل محافظت گردد
- لزوم ایجاد انباره دانش و به کارگیری آن به عنوان دارایی

نظام‌مند کردن اهمیت دانش و تلاش به منظور بهتر کردن اثربخشی تحقیقات (۱۰). مدیریت دانش توافق برنامه‌ریزی شده‌ای را به منظور بهبود اثربخشی سازمان در کنار پر باری آن در بردارد. هدف مدیریت دانش به عنوان یک رویه، بهبود بخشیدن به توانایی‌های سازمان در راستای پیاده‌سازی پردازش‌های مرکزی به شکل بسیار مؤثرتر، است. بر اساس دیدگاه، داونپورت[۸] و همکاران در سال ۱۹۹۸، چهار هدف سیستم‌های مدیریت دانش در این روش به شکل زیر تعریف شده است:

1. ایجاد مخزن دانش[۹]
2. بهبود دسترسی به دانش
3. ارتقای محیط دانش
4. مدیریت دانش به عنوان یک سرمایه

مدیریت دانش همیشه به بهبود عملکرد سازمان با استفاده از توسعه و به اشتراک‌گذاری کمک می‌کند. مدیریت دانش مجموعه‌ای از فعالیت‌های عملی به‌منظور کمک به سازمان در راستای ایجاد، تلفیق، انتشار و به‌کارگیری دانش آن است.

7. کتابخانه‌های تخصصی

کتابخانه تخصصی بر اساس کتابی[۱۰]از سیلال و کی کومار [۱۱] به شکل‌های مختلفی تعریف شده است. کتابخانه تخصصی، به طور متمایزی با کتابخانه ملی یا دانشگاهی تفاوت دارد؛ اما بسیار شبیه کتابخانه‌های عمومی است. انواع دیگر کتابخانه‌ها اهداف گوناگونی را دنبال کرده و خدمات گوناگونی ارائه می‌دهند و شاید تنها هدف کتابخانه تخصصی اثبات اطلاعات در راستای پشتیبانی از اهداف سازمان والد باشد، درحالی‌که اکثر آن‌ها از واحدهای یک سازمان بزرگ‌تر هستند. کتابخانه‌های تخصصی، اکثراً در جهت استقرار توسعه و پژوهش، دپارتمان دولت، ریاست، هیئت‌مدیره، سازمان تجاری و صنعتی که جوامع آگاه هستند، ارتباطات حرفه‌ای و غیره فعالیت می‌کنند؛ بنابراین می‌توان گفت: کتابخانه‌های تخصصی به منظور خدمات‌رسانی به گروه خاصی از کاربران یا فعالیت‌ها تأسیس شده‌اند[۱۲] . یک کتابخانه تخصصی، کتابخانه‌ای است که منابع اطلاعاتی تخصصی را روی یک زمینه خاص از یک موضوع فراهم و ارائه می‌دهد. برای مثال:

- کتابخانه‌های موسسه فن‌آوری هند[۱۳]
- کتابخانه آزمایشگاه فیزیکی ملی[۱۴]
- کتابخانه موسسه علمی هند، بنگالورو
- شورای تحقیقات جنگلداری در هند
- شورای پژوهش پزشکی هندوستان و کتابخانه‌های دیگر

8. نیاز به مدیریت دانش در کتابخانه‌های تخصصی

تمامی حقوق برای مجله کتابدار 2.0 محفوظ است. نقل مطالب مجله تنها با ذکر منبع و نام نویسنده مجاز است.

ظهور مدیریت دانش باعث ایجاد جنبه‌ها و پیش‌بینی‌های قابل ملاحظه‌ای گردید که می‌تواند رویارویی با چالش‌ها را تسهیل کند. فناوری انفجار اطلاعاتی در عصر دیجیتال منجر به ایجاد تغییرات چشمگیری در سیستم ارتباطی فکری[۱۵] گردید که در آن کتابخانه‌ها نقش گنجینه دانش بشری را ایفا کردند. دو نوع دانش پیش‌تر در مورد آن بحث شد: دانش صریح (مستند) که مانا و ثابت است و با کلمات بیان می‌گردد و دانش ضمنی که دینامیک است و به اشتراک‌گذاری آن دشوار است و هر دو باید بر اساس تحقق نیازها و اهمیتشان در کتابخانه‌ها مدیریت شوند. بودجه کتابخانه‌ها روز به روز کاهش می‌یابد که منجر به محدودیت دسترسی به منابع مورد نیاز اطلاعاتی، کاهش کارکنان و فضای مورد نیاز می‌گردد. در کتابخانه‌های موفق راه‌حل‌هایی به منظور غلبه بر چنین کاستی‌هایی با در نظر گرفتن نیازهای کاربران و ارائه طرح‌های مجموعه‌سازی تعاونی[۱۶]، مورد ارزیابی قرار گرفت.

استفاده مجاز از کارکنان و توسعه توانایی‌ها و اثر بخشی مرتبط با خدمات فنی جز موضوعات مورد توجه عملی و حقیقی در خصوص مدیریت دانش در کتابخانه‌های آموزشی است (۱).

9. نقش کتابخانه‌ها در جوامع دانش‌محور

به منظور فراهم‌سازی خدمات چند رشته‌ای برای رفع نیازهای فردی و حرفه‌ای کاربران کتابخانه، نقش قراردادی کتابخانه و متخصصین علوم اطلاعاتی، گردآوری، توسعه، توزیع، ذخیره و استفاده از چنین اطلاعاتی بود.

اطلاعات و دانش دو جنبه متفاوت از توانایی‌های فردی است که منجر به درک این مسئله می‌گردد که جامعه اطلاعات محور دیجیتالی مشابه جامعه دانش‌محور نیست. بر همین اساس، تفاوت بین این دو نوع به صورت زیر بیان می‌گردد:

در جامعه اطلاعات محور، کتابداران[۱۷] با موضوعات، فرمت‌ها، اسناد و مجموعه‌ها سروکار دارند. درحالی‌که در جامعه دانش‌محور در کنار سروکار داشتن با افراد، ویژگی‌های کتابدار که شامل همکاری، تفکر انتقادی[۱۸] ، ابتکار عمل، هوش و یادگیری فردی و گروهی نیز اهمیت دارد.

پرسنل دانش[۱۹]، جز منابع کلیدی هستند، از ین رو کتابخانه‌ها و کتابداران از ستون‌های ضروری در این محیط دانش[۲۰] می‌باشند. دانش در ذهن افراد شکل می‌گیرد، به همین دلیل است که کتابداران با افراد سروکار دارند. تغییر دانش ذهنی و فکری به دانش عینی و عملی با برقراری ارتباط بین افراد و یادگیری و به اشتراک‌گذاری دانش، ضروری است (۴).

نقش‌های متفاوت کتابداران امروزی به شرح زیر است:

۱.۹ کتابداران
علاوه بر مدیریت کتابخانه در کنار دقت و توجه به کیفیت اطلاعات، مهارت‌های فنی و راهنمایی‌ها نیز اعمال می‌گردد.

۲.۹ مدیر اطلاعاتی
در راستای رویارویی با نیازهای کاربران، لازم است دانش درستی به منظور مدیریت و توزیع اطلاعات مرتبط، موجود باشد.

۳.۹ راهنما/ دستورالعمل اطلاعاتی
اطمینان از اینکه کاربر یا کارکنان بدانند، چطور به منابع مرتبط اطلاعاتی، دسترسی داشته باشند.

۴.۹ واسطه اطلاعاتی
آگاهی از منابع و رویه‌ها به منظور گردآوری اطلاعات مورد نیاز از منابع مختلف و توزیع آن مشابه فرمت لازم و مورد نیاز هر کاربر.

10. مزایای مدیریت دانش

کاربرد مدیریت دانش می‌تواند در تحقیقات سودمند باشد و از طریق راه‌های زیر به پیشرفت و توسعه رساله‌ها، دانشمندان، دانشجویان سابق، خدمات اداری و برنامه‌ریزی موردنظر کمک کند:

تمامی حقوق برای مجله کتابدار 2.0 محفوظ است. نقل مطالب مجله تنها با ذکر منبع و نام نویسنده مجاز است.

- سهولت تحقیقات میان‌رشته‌ای
- بازبینی سریع و به‌روزرسانی آگهی‌ها
- توسعه خدمات برای دانشجویان و توانایی‌های کارکنان و اساتید
- تلاش برای توسعه اساتید برتر خصوصاً اساتید جدید
- اثربخشی پیشرفته و مفید مربوط به خدمات اداری همچنین توانایی‌های ارتباطی و آگاه کننده.

11. نتیجه‌گیری

استفاده از مزایای پیشنهادهای جدید مرتبط با جامعه دانش‌محور در نهایت منجر به افزایش و توسعه خدمات جدید برای کاربران می‌گردد. علاوه بر این، افزایش استفاده، شکل‌گیری و به اشتراک‌گذاری دانش بین کارکنان کتابخانه و مدیریت دانش به تفکری جدید تبدیل شده که منجر به توسعه کتابخانه‌ها و تبدیل شدن آن به سازمانی کارآمدتر گشته است؛ بنابراین نه تنها مدیریت اسناد بلکه مدیریت صریح و ضمنی در پیاده‌سازی مدیریت دانش کتابخانه‌ها منجر به تکمیل توانایی این سازمان‌ها در جهت یادگیری، شناسایی و استفاده از دانش منابع داخلی و خارجی در فرایندها و فعالیت‌هایشان می‌گردد. مدیریت دانش در کتابخانه‌ها منجر به ایجاد دانش جدید، توسعه روش‌ها و تکنیک‌های جدید به منظور ارتقای یکپارچگی و به اشتراک‌گذاری دانش موجود در سازمان‌ها می‌گردد. یک برنامه مدیریت دانش که منحصراً برای کتابخانه‌ها تبیین و اصلاح‌شده باشد می‌تواند باعث کاهش هزینه‌ها، افزایش سودمندی و اثربخشی کارکنان گردد، همچنین به توسعه فعالیت‌ها و محصولات و خدمات منجر شود که در نهایت به ارائه کتابخانه‌ای ارتقا یافته ختم می‌شود که جایگاهی تضمین‌شده در بازار دانش خواهد داشت[۲۱].

پانویس:
Gupta, Iyer& Aronson, 2000[۱]
Grey [۲]
enterprise[۳]
Virtual repository [۴]
Robertson and Brun, 2005 [۵]
Thomas H. Davenport [۶]
hybrid[۷]
Davenport et al[۸]
Knowledge repository[۹]
understands basic of library and information science, first and second paper[۱۰]
C. Lal & K Kumar[۱۱]
C. Lal & K Kumar 2005[۱۲]
IIT[۱۳]
New Delhi[۱۴]
Intellectual communication system [۱۵]
Demand co-operative acquisition plans [۱۶]
librarian[۱۷]
Critical thinking[۱۸]
Knowledge personal [۱۹]
Materska, 2005[۲۰]
Porumbeanu, 2009[۲۱]

منبع:
این نوشته ترجمه مطلبی با این عنوان است:

KNOWLEDGE MANAGEMENT AND SPECIAL LIBRARY

مترجم:شیرین اکبری

تمامی حقوق برای مجله کتابدار 2.0 محفوظ است. نقل مطالب مجله تنها با ذکر منبع و نام نویسنده مجاز است.

مشخصات استناددهی به این مقاله

نویسنده(ها): شیرین اکبری
عنوان مقاله: مدیریت دانش و کتابخانه تخصصی
عنوان مجله: کتابدار ۲.۰ –(عنوان لاتین: i-Kitابdار 2.0)
دوره مجله(Vol): ۳
شماره مجله(Issue): ۶
سال(Year): ۱۳۹۶
شناسه دیجیتال(DOI):
لینک کوتاه: http://lib2mag.ir/9515

lib2mag.ir

تمامی حقوق برای مجله کتابدار 2.0 محفوظ است. نقل مطالب مجله تنها با ذکر منبع و نام نویسنده مجاز است.